

O'ZBEKISTONDA YOSHLAR MUAMMOLARINI O'RGANISHDA IJTIMOIY XODIMLARNING ROLI

*Ilmiy rahbar: Ishmuradov Bunyod Farxodovich
Samarqand davlat universiteti Kattaqog'on filiali
Temirova Xurshida Turobovna
Samarqand davlat universiteti Kattaqog'on filiali
Ijtimoiy ish yo'nalishi talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqola ijtimoiy xodimlarning O'zbekistondagi yoshlar muammolarini o'rganishdagi hal qiluvchi rolini o'rganadi. Unda ijtimoiy xodimlarning mamlakatdagi yoshlar aholisi duch keladigan turli muammolarni aniqlash, baholash va hal qilish bo'yicha mas'uliyati chuqurroq o'rganiladi. Maqolada ijtimoiy xodimlarning yoshlar farovonligi va rivojlanishiga ko'maklashishdagi ahamiyati ta'kidlanadi va ijtimoiy xodimlar tomonidan O'zbekistonda yoshlarni qo'llab-quvvatlash va imkoniyatlarini kengaytirish uchun qo'llaniladigan strategiya va yondashuvlar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy xodimlar, yoshlar muammolari, O'zbekiston, farovonlik, rivojlanish, muammolar.

Kirish

O'zbekiston yoshlar mamlakati. Aholimizning 60 foizdan ortig'ini 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar tashkil etadi. Kelajak bunyodkorlari bo'lgan yoshlarni qo'llab-quvvatlash davlatimiz siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Yoshlarning o'zini samarali namoyon etishi uchun sharoit va imkoniyat yaratish, mustaqil fikrlaydigan, tashabbuskor, shijoatli yoshlarni tarbiyalashga qaratilgan sa'y-harakatlarni kengaytirishga alohida e'tibor qaratib kelinmoqa.[1] Yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizda alohida XIV bob «Oila, bolalar va yoshlar» masalasiga bag'ishlandi. Bu esa yurtimizda yoshlar huquqlarini himoya qilishga qanchalik e'tibor qaratilayotganini, ular davlat himoyasida ekanligini ko'rsatadi. Jumladan, 78-moddada bolaning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash hamda himoya qilish, uning jismoniy, aqliy va madaniy jihatdan to'laqonli rivojlanishi uchun eng yaxshi shart-sharoitlarni yaratish davlatning majburiyati sifatida belgilab qo'yildi. [2]

Asosiy qism

O'zbekistondagi ijtimoiy xodimlar mamlakatdagi yoshlarga taalluqli bo'lgan murakkab muammolarni o'rganish va hal etishda muhim rol o'ynaydi. Yoshlarning farovonligi va rivojlanishi jamiyatning kelajagi uchun ajralmas bo'lib, bu borada ijtimoiy xodimlarning ishini ajralmas holga keltiradi. Ushbu maqola ijtimoiy xodimlarning O'zbekistondagi yoshlar muammolarini hal etishdagi ahamiyatini ochib beradi, ularning mas'uliyati, muammolari va strategiyalariga oydinlik kiritadi. Yoshlar

duch keladigan ko'p qirrali muammolarni aniqlash, baholash va hal qilish orqali ijtimoiy xodimlar yoshlarning rivojlanishi uchun ko'proq qo'llab-quvvatlovchi va tarbiyalovchi muhit yaratishga hissa qo'shadilar. Imkoniyatlarni kengaytirish va qo'llab-quvvatlash orqali ijtimoiy ishchilar yosh shaxslarning hayotini yaxshilashga va ularni to'siqlarni engib o'tish va ularning to'liq salohiyatiga erishish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va resurslar bilan jihozlashga qaratilgan. Ushbu maqola O'zbekistonda yoshlar muammolarini o'rganishda ijtimoiy xodimlarning rolining turli jihatlarini ko'rib chiqadi va ularning mamlakat yoshlarining porloq kelajagini ta'minlashdagi faoliyati muhimligini ta'kidlaydi. Turli xil tadqiqotlar o'tkazish orqali ijtimoiy ishchilar yoshlar orasida ruhiy salomatlik muammolari, giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish, ishsizlik va ta'lim olish imkoniyati yo'qligi kabi keng tarqalgan muammolarni aniqlashlari mumkin. Ijtimoiy ishchilar xavf ostida bo'lgan yoshlar bilan o'zaro munosabatlari orqali ushbu muammolarning asosiy sabablari haqida qimmatli tushunchalarga ega bo'lishlari va maqsadli aralashuv strategiyalarini ishlab chiqishlari mumkin. Ijtimoiy ishchilar siyosatni ishlab chiqish jarayonida ularning ovozi eshitilishini va dasturlar va xizmatlarni ishlab chiqishda ularning ehtiyojlarini hisobga olishini ta'minlab, yoshlarning himoyachisi sifatida ishlaydi. Ular, shuningdek, yoshlarga qiyin vaziyatlarda harakat qilish va ijobiy hayot tanlashda yordam berish uchun individual maslahat, guruh terapiyasi va yordam xizmatlarini taqdim etadi. Bundan tashqari, ijtimoiy xodimlar yoshlar uchun keng qamrovli qo'llab-quvvatlash tarmog'ini yaratish uchun o'qituvchilar, tibbiyot xodimlari va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari kabi boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qiladilar. Birgalikda ishlash orqali ushbu manfaatdor tomonlar muhtoj yoshlarga har tomonlama g'amxo'rlik va yordam ko'rsatish uchun o'z tajribalari va resurslaridan foydalanishlari mumkin. Umuman olganda, O'zbekistondagi ijtimoiy xodimlar yoshlar muammolarini o'rganish, yoshlarni himoya qilish, zarur yordam va aralashuv xizmatlarini ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Ularning mehnati mamlakatdagi yoshlar farovonligini oshirish va ularning imkoniyatlarini kengaytirishda muhim ahamiyatga ega. "Ijtimoiy xodimlar yoshlar uchun turli ta'lim va trening dasturlarini tashkil etib, ularning kasbiy va shaxsiy rivojlanishini ta'minlaydi". [3]

Yoshlar mamlakatning kelajagi bo'lib, ularning salomatligi, ta'limi, bandligi va ijtimoiy integratsiyasi milliy rivojlanishning muhim jihatlaridir. Ijtimoiy xodimlar bu jarayonda bir necha asosiy vazifalarni bajaradilar:

Muammolarni aniqlash va tahlil qilish Ijtimoiy xodimlar yoshlar bilan bevosita ishlash orqali ularning ehtiyojlari va muammolarini aniqlaydilar. Bu jarayonda so'rovnomalalar, intervyular va boshqa tadqiqot usullaridan foydalanadilar. Ushbu tahlil natijalari muammolarni aniqlash va ularga yechim topish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Mahalliy hamjamiyatlar bilan hamkorlik qilish Ijtimoiy xodimlar mahalliy hamjamiyatlar, maktablar, universitetlar, va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qilib, yoshlarning ijtimoiy muammolarini hal qilishda birgalikda ishlaydilar. Bu hamkorlik yoshlar uchun qulay sharoitlar yaratishda muhimdir.

Psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash Yoshlarning psixologik holatini yaxshilash va ularga ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ko'rsatish ijtimoiy xodimlarning asosiy vazifalaridandir. Bu jarayonda individual maslahatlar, guruh terapiyalari va boshqa psixologik xizmatlar ko'rsatiladi.

Ta'lim va bandlik masalalari Hozirgi kunda yoshlar orasida ishsizlik darajasi yuqori. Ijtimoiy xodimlar kasbiy yo'naltirish, treninglar va mehnat bozoriga kirishga yordam beruvchi dasturlarni amalga oshiradi.

Salomatlik: Yoshlar orasida ruhiy salomatlik muammolari keng tarqalgan. Ijtimoiy xodimlar psixologik yordam va maslahatlar ko'rsatadi, salomatlik xizmatlariga kirishni osonlashtiradi. "Ruhiy salomatlik muammolari bo'yicha psixologik yordam ko'rsatish ijtimoiy xodimlarning muhim vazifalaridan biridir" [4]

Ijtimoiy Integratsiya: Yoshlar ko'pincha ijtimoiy chetlatilganlik hissi bilan duch keladi. Ijtimoiy xodimlar ijtimoiy faoliyatlar va jamoatchilik tadbirlarini tashkil etib, yoshlarni jamiyatga integratsiya qilishga yordam beradi. Ijtimoiy xodimlar yoshlarning ta'lim olish jarayonida duch keladigan muammolarini aniqlab, ularga yordam beradilar. Shuningdek, yoshlarning bandlik darajasini oshirish uchun kasbiy yo'naltirish, treninglar va mehnat bozorida kerakli ko'nikmalarni rivojlantirishga ko'maklashadilar.[5]

Huquqiy maslahatlar va huquqiy himoya: Ijtimoiy xodimlar yoshlarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash va ularning huquqlarini himoya qilishda yordam beradilar. Bu orqali yoshlar o'z huquqlarini bilish va himoya qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Ijtimoiy siyosatni shakllantirish va takomillashtirish: Ijtimoiy xodimlar yoshlar muammolarini hal qilish bo'yicha davlat siyosatini shakllantirish va takomillashtirishda ishtirok etadilar. Ular tajribalarini va tahlil natijalarini siyosatchilar bilan bo'lishib, samarali qarorlar qabul qilishga yordam beradilar.[6]

Yoshlar muammolarini hal qilishda ijtimoiy xodimlarning roli katta ahamiyatga ega bo'lsa-da, bu sohadagi faoliyatni yanada samarali qilish uchun qator chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim. Quyida ijtimoiy xodimlarning o'rnini oshirish va ularning samaradorligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan tavsiyalarni keltirib o'tamiz.

1. Ijtimoiy xodimlarning professional tayyorgarligi yoshlar muammolarini samarali hal qilishda muhim o'rin tutadi. Shu sababli, ularning bilim va ko'nikmalarini oshirish uchun quyidagi choralar amalga oshirilishi kerak:

- Ta'lim va trening dasturlari: Ijtimoiy xodimlar uchun zamonaviy va amaliy mashg'ulotlarga yo'naltirilgan maxsus trening dasturlari tashkil etish lozim. Bu

dasturlar yoshlar bilan ishlashda kerakli bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

- Amaliy tajriba: Oliy o'quv yurtlari va ijtimoiy xizmat ko'rsatish muassasalari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirib, talabalarga amaliy tajriba olish imkoniyatini yaratish kerak.

2. Ijtimoiy xodimlarning kasbiy faoliyatini rag'batlantirish ularning motivatsiyasini oshiradi va samaradorligini ta'minlaydi:

- Moliyaviy rag'batlantirish: Ijtimoiy xodimlarning mehnat haqlarini oshirish va ularni qo'shimcha rag'batlantirish choralari ko'rilishi kerak.

- Maqto'v va taqdirlash: Ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish sohasida muvaffaqiyatlarga erishgan xodimlarni maqto'v va taqdirlash tizimini joriy etish.

3. Ijtimoiy xodimlarning o'z vazifalarini muvaffaqiyatli bajarishi uchun kerakli axborot va resurslar bilan ta'minlanishi lozim:

- Raqamli texnologiyalar: Ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish jarayonida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va ijtimoiy xodimlarni zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish.

- Ma'lumotlar bazalari: Yoshlar muammolari bo'yicha yangilangan va ishonchli ma'lumotlar bazasini yaratish va ijtimoiy xodimlarning ushbu bazalardan foydalanishini ta'minlash.

4. Ijtimoiy xodimlarning faoliyatini samarali tashkil etish uchun turli tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur:

- Davlat va nodavlat tashkilotlari: Davlat va nodavlat tashkilotlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, ijtimoiy xodimlarning faolligini oshirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirish.

- Xalqaro hamkorlik: Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish, tajriba almashish va xalqaro loyihalarda ishtirok etish.

Xulosa

O'zbekistonda yoshlar muammolarini o'rganish va ularni hal qilishda ijtimoiy xodimlarning roli beqiyosdir. Ularning faoliyati yoshlarning salomatligi, ta'limi, bandligi va ijtimoiy integratsiyasini yaxshilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ijtimoiy xodimlar yoshlar ehtiyojlarini aniqlash, psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ko'rsatish, ta'lim va bandlik imkoniyatlarini oshirish hamda huquqiy himoya va maslahatlar berishda katta hissa qo'shadilar. Shu sababli, ijtimoiy xodimlarning tajribalari va bilimlarini yanada rivojlantirish va ularni qo'llab-quvvatlash milliy rivojlanishning ajralmas qismi bo'lishi kerak. Bu orqali yoshlar o'z potentsiallarini to'liq amalga oshirishlari va mamlakat kelajagiga munosib hissa qo'shishlari mumkin. O'zbekistonda yoshlar muammolarini hal qilishda ijtimoiy xodimlarning o'rnini oshirish uchun ularning professional tayyorgarligini kuchaytirish, moliyaviy va ma'naviy rag'batlantirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va turli tashkilotlar

bilan hamkorlikni rivojlantirish zarur. Bu chora-tadbirlar ijtimoiy xodimlarning samaradorligini oshiradi va yoshlar muammolarini hal qilishda muhim qadam bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2017). "Yoshlar siyosati to'g'risidagi qonun". Toshkent: Rasmiy nashr.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
3. Abdullayev, M. (2020). "Ijtimoiy xizmatlar va yoshlar: amaliy qo'llanma". Toshkent: Ijtimoiy fanlar akademiyasi.
4. Toshpulatova, D. (2018). "Yoshlar va ijtimoiy integratsiya". Toshkent: O'zbekiston universiteti nashriyoti.
5. World Bank. (2021). "Uzbekistan: Youth Inclusion Report". Washington D.C.: World Bank Publications.
6. Internet saytlari